

um ferum enn tá sum Guds útvaldu.

Broederband

Tað er eisini neyðugt her at leggja afturat, at longu í 1920-árunum tóku boar seg saman í eina samgongu, sum seinni varð loynifelagsskapurin Broederband, fyri at vinna politiska valdið aftur frá bretum. Hetta felag, sum telur umleið 12.000 limir, man vera eitt tað maktfullasta í heiminum, og allir forsetisráðharrar og næstan allir ráðharrar, ið hava verið í Suðurafrika síðan 1948, eru ella hava verið limir í hesum felagsskapi.

Ein slík politisk støða hevur sjálvandi elvt til mótstöðu frá hinum fólkalögligum, og gongdin hesi seinasti umleið 40 árini hevur bert gjørt mótsetningin størri, samstundis sum stýrið hevur tikið fastari og fastari tak um samfelagið.

Uppbýting av fólkasløgum

Ein av fyrstu lógnum, sum Tjóðskaparstjórnin setti í gildi, var at skráseta fólk (Population Registration Act of 1950). Øll høvdu skyldu at skráseta seg undir sínum fólkaslagi.

Í alt vóru trýggir bólkar: hvít, litt og afrikanar.

Bólkurin við teimum littu varð aftur býttur sundur í aðrar bólkar: asiatar og fólk, ið vóru blandað.

Aðrar lógir vóru, sum býttu afrikanar upp í átta høvuðsbólkar. Sum grundarsteinar undir apartheid bera hesar lógir í sær, at munur er á fólk. Hesar lógir bera í sær, at tær stóga øllum persónligum og felagssligum tilknýti millum fólkasløgini. Vinskapur millum fólkasløgini verður eisini dæmdur sum lógarbrot. Hundrad tilíkar ákæru eru á hvørjum ári.

Tann fjarstøða, ið er komin millum fólkasløgini av hesum áðum, hevur ikki bara isolerað hvíta einstaklingin, men eisini forðað fyri, at hvít kunnu fata veruleikan hjá svørtum.

Sundurskiljing av fólkasløgum

Tá ið liðugt var at flokka fólkasløgini, varð næsta stig at skilja tey hvørt frá øðrum.

Í 1950 komu lógir, ið býttu landið upp, soleiðis at fólkasløgini ikki búðu saman (The Group Areas Act of 1950).

Hesar lógir hava verið eitt hent vápn hjá stýrinum at ræna ognirnar frá teimum littu og asiaturum, tí hesi fólk vórðu imóti sínum vilja flutt frá sínum heimi til

onnur øki. Til 1980 vóru 116.200 húski flutt á henda hátt. Nógvar tann størsti parturin vóru litt og asiatar. Henda ófrælsa flyting fór fram uttan fyrilit. Óvist var, um nakað var at búgva í á tí staðnum, har fólk varð sent.

Avleiðingarnar av hesum vóru, at 4 dómstólar vóru settir á stovn í 1981. Hesir blivu undirdýktir av klugum um litt og asiatar, ið búðu «ólógliga» á hvítum økjum, tí tey vóru «íbúðarleys».

Í 1945 kom lóg, ið savnaði afrikanarar í tættbygdar býarpartar. Hesir komu at liggja beint við ídnaðarøkini hjá teimum hvítu. Fyri at fáa loyvi at búsetast har, skal viðkomandi hava búið á økinum alt lívið, ella hava arbeitt hjá sama arbeiðsgevara í 10 ár. Tann, ið kann lúka hesar treytir, fær eitt gestapass, ið sigur, at bert er loyvt at dvelja á staðnum í 72 tímar.

Ferðandi arbeiðsfólk kann bert búgva í hesum býarpartum, meðan 11 mánaða arbeiðssáttmálin stendur við. Í hesum tíðarskeiði verða tey hýst í barakkum.

Ein rúgva av lógnum, sum á strangligan hátt stýra ferðum, gerðum, arbeiði og bústað hjá afrikanarum, eru kendar undir navninum, passlógir (Pass Laws).

Hvør einasti afrikanari yvir 16 ár skal bera pass (í 1952 broytt til ávisingarbók). Har stendur, hvar tú skal arbeiða og búgva, um tú hevur rætt at ferðast millum ávis øki, ella um tú gongur í skúla.

Um tú ikki visir fram titt pass, tá ið tú verður spurdur, ella um tú ikki hevur rætt stempul í passinum, verður tú revsaður eftir revsilógini, ið annaðhvørt áleggur sekt ella fongsul. Á hvørjum degi verða yvir 2000 fólk tikin fyri brot á hesa lóg.

Hóast hart trýst frá umheiminum, eru passlógirnar so at siga óbroyttar, men stýrið kemur ferð eftir ferð við yvirlýsingum um, at farið er undir at avtaka tær ella broyta tær. Hesar lógir og lógirnar um svarta arbeiðskraft (Black Labour Act of 1964), sum stýra setanina av svørtum arbeiðarum ígjøgnum ávisar arbeiðsskrivstovur, hava gjørt afrikanarar til fangar í ávisum stórvum í samfelagnum.

Sagt verður, at hesar «arbeiðslógir» eru til fyri at avmarka streyming av svørtum til tey «hvítu» økini, men í veruleikanum eru tær hornasteinurin í ætlanum hjá apartheistýrinum, HEIMLANDSPOLITIKKINUM.

Heimland

Síðst í 50-árunum vóru tey hvítu greið yvir, at

teirra harravald var í vanda, bæði av trýsti frá afrikanarum og vegna ta fordøming, sum tey fingur uttanfrá.

Nú var stundin komin at seta í verk dyggasta amboðið, sum apartheid ráddi yvir; nú skuldi fremjast landsumfatandi, LANDSÚTSKIFTING, og við henni skuldi politiska framtíðin hjá teimum svørtu og hvítu gerast av.

Amboðið var BANTUSTAN-ætlanin (fyri at villeiða, kallaði stýrið hetta heimland).

Eftir hesi ætlan skuldu afrikanar flytast til kargastu landaøkini, ið eru uttan um ídnaðarøkini. Í vidd er hetta umleið 13% av øllum landinum.

Restina av landinum sita tey hvítu á. Tað man ikki vera av tilvild, at á hesum 87% er alt ríkið dæmið í Suðurafrika: nám, ídnaðarøki og fruktabesta lendið.

Endamálið tá eins og nú er greitt:

Øll Bantustanøkini skulu broytast til sjálvstøðug ríki. Á henda hátt missa allir afrikanar suðurafrikanska ríkisborgararættin. Tá hetta var gjørt, áttu afrikanar onga vón um nakra ávirkan á búskaparligu og politisku framtíð landsins.

Av tí at hesir landspartar ongan mogleika hava at føða fólk, ið er flutt haðar, er tað eyðsæð, at heimlandspolitikkurin onki annað er fyri tey hvítu í Suðurafrika enn bílig arbeiðsmegi. Tey kunnu við hesum siga, at tey útvega arbeiði til milliónir av ferðaarbeiðsfólki. Um somu tíð hava afrikanar mist suðurafrikanska ríkisborgararættin.

Harafturat kemur, at afrikanar bert kunnu vera í Suðurafrika, um teir eru førir fyri at arbeiða ella framleiða. «Óneyðuga upphangið» — sum ráðharrarnir fyri bantumálsøkini kalla familjuna, tey sjúku og arbeiðsleysu, verða flutt til landspartarnar.

Endamálið hjá teimum hvítu í Suðurafrika er at verða umgyrd av 10 sjálvstøðugum londum, sum eru noyðd at selja teimum bíliga arbeiðsmegi.

Suðurafrikanska stýrið noktar at hava nakra ábyrgd av fátækradómnum og tí stóru mannføld, sum býr í Bantustanlandspørtunum. Mótstöðan innanlands og uttanfrá hevur tó ført við sær, at apartheid-stýrið hevur trupulleikar.

Enn hevur onki land tikið undir við, at Bantustanlandini eru sjálvstøðug.

Um somu tíð, sum yvirlýsingin kom um, at Transkei í 1976, sum tað

fyrsta, var gjørt sjálvstøðugt, fordømdu Samindu Tjóðir stovnanina av Bantustanlandunum við tí grundgeving, at hetta var eitt vápn til tess at tryggja ómenniskjaligu stevnu apartheids og at sundurlíma tað land, ið øll tjóðin eigur í felag. Eisini tryggjar hetta hvíta minnilutanum alt ríkidømi landsins og rænir øll sjálvsegð mannarættindi frá svarta meirilutanum.

Tey littu fáa umboð til tingið

Fyri stuttum hava indar og tey littu fingið loyvi at velja nøkur umboð til

suðurafrikanska tingið. Hetta tiltak fekk ikki serliga stóra undirtøku frá hesum baðum fólkalögligum. Tey svørtu hava framvegis onga umboðan, men vónandi er hetta eitt tekin um ein vissan lætta av tí politiska trýsti, ið flestu borgarar í Suðurafrika liva undir.

Í hvussu so er visir hetta, at mótstöðan móti og fordømingin av apartheid hevur givið úrslið.

Kelda: Serblað av Skúlablaðnum hjá Føroya Lærarafelag í samband við Norrønt Dagsverk.

